

dr hab. prof. UŁ Artur Gałkowski
Zakład Italianistyki
Instytut Romanistyki
Wydział Filologiczny UŁ
artur.galkowski@uni.lodz.pl

**Recenzja osiągnięć Pana dr. Daniela Słapka
ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych, dyscyplinie językoznawstwo**

Jako recenzent wyznaczony przez RDN i powołany w dn. 9 lutego 2022 przez Radę Dyscypliny Językoznawstwo na UJ (uchwała nr 5/II/2021/2022) do komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego (dalej: postępowanie) Pana dr. Daniela Słapka, zgodnie wymogami określonymi w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dn. 28 lipca 2018 (dalej: Ustawa), przedstawiam następującą ocenę.

1. Ważne aspekty z życiorysu zawodowo-naukowego Habilitanta.

Dr Daniel Słapek jest obecnie adiunktem w Zakładzie Filologii Włoskiej Instytutu Filologii Romańskiej UJ w Krakowie (zatrudniony z dn. 1.10.2020). Wcześniej pracował na tym samym stanowisku w Zakładzie Italianistyki Instytutu Filologii Romańskiej UWr (1.10.2014 – 30.09.2020) oraz w Katedrze Filologii Włoskiej Szkoły Wyższej „Ateneum” w Gdańsku (1.06.2015 – 30.09.2016).

Zarówno w UWr, jak i w SW „Ateneum” pełnił funkcje kierownicze, odpowiednio p.o. Kierownika Zakładu Italianistyki UWr (1.10.2018 – 30.09.2019) i p.o. Kierownika Katedry Filologii Włoskiej SW „Ateneum” (1.06.2015 – 30.09.2016). Były to stosunkowo krótkie okresy, podczas których zachodziła potrzeba wskazania p.o. kierownika, a dr Daniel Słapek prezentował wystarczające predyspozycje profesjonalne, aby podjąć się zadań na takim stanowisku. Świadczy to o zaufaniu, jakim obdarzono Go w obydwu uczelniach wyznaczając do kierowania jednostek organizacyjnych Uczelni. Dużo to też mówi o dobrze rozumianej dyspozycyjności Habilitanta.

Zawodowo Habilitant był dotąd związany najdłużej z UWr. Przed zatrudnieniem na stanowisku adiunkta, od 1.10.2013 do 30.09.2014 był asystentem w Zakładzie Kultury i Literatury Francuskiej i Włoskiej IFW UWr. Na obydwu stanowiskach wykazał się znaczącymi

osiągnięciami naukowymi, dydaktycznymi oraz organizacyjnymi. Gros Jego prac naukowych zostało przygotowanych z afiliacją UW, z czego 7 na 8 artykułów w cyklu zgłaszanym w postępowaniu jako osiągnięcie główne.

Pierwszy szlif zawodowo-akademicki dr Słapek zdobył natomiast jako asystent w Zakładzie Językoznawstwa Stosowanego i Translatoryki Instytutu Języków Romańskich i Translatoryki UŚ Śląskiego w Katowicach (1.10.2008 – 31.07.2013).

W UŚ pracował także jako lektor w Zakładzie Lingwistyki Tekstu IJRiT (1.10.2007 – 30.06.2008).

W swoim autoreferacie Habilitant wskazuje ponadto zatrudnienie na stanowisku wykładowcy w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu (1.10.2013 – 30.06.2017) oraz w Kolegium Języków Obcych PŚ w Gliwicach (10.2008 – 02.2013).

Kolejne miejsca pracy oraz nieprzerwany związek ze szkolnictwem wyższym w różnych jego formach instytucjonalnych mówią wiele o aktywności zawodowej dr. Daniela Słapka, konsekwentnej ciągłości Jego kariery zawodowej, jednocześnie pewnej pożądanej elastyczności, jak również sukcesach w konkursach zatrudnienia w uczelniach cieszących się wysokim prestiżem krajowym i międzynarodowym.

Zatrudnienie Habilitanta w UŚ nastąpiło tuż po uzyskaniu tytułu zawodowego magistra filologii włoskiej w tej samej uczelni (22.06.2007; tu również tytuł zawodowy licencjata filologii włoskiej 8.07.2005).

Kwalifikacje akademickie dr Słapek zdobywał także po ukończeniu pierwszych swoich studiów i podczas zatrudnienia w UŚ, uzyskując w dn. 20.11.2011 tytuł zawodowy magistra kulturoznawstwa w specjalności lingwistyka na UJ (20.12.2011), co nie jest bez znaczenia w Jego rozwoju naukowym oraz nabywaniu kompetencji przekładających się na pracę dydaktyczną i umiejętności doceniane przez kolejne miejsca pracy oraz inne instytucje i gremia związane ze szkolnictwem wyższym.

Nie bez znaczenia jest ponadto fakt, że swoje prace dyplomowe dr Słapek przygotowywał pod kierunkiem uznanych autorytetów naukowych, współtworzących znane polskie szkoły badawcze: prof. dr. hab. Wiesława Banysia (promotor doktoratu Habilitanta pt. *Principi costruttivi del dizionario-macchina italiano-polacco. Approccio orientato agli oggetti*, podstawa stopnia naukowego dr. n. hum. w zakresie językoznawstwa, specjalność: językoznawstwo włoskie, językoznawstwo stosowane, nadanego uchwałą z dn. 16.04.2013 na UŚ); prof. dr. hab. Krystyny Wojtynek-Musik (promotor pracy magisterskiej w UŚ pt. *Sulla traduzione di alcuni testi teatrali di Achille Campanile*, vide supra); prof. dr. hab. Ireneusza Bobrowskiego (promotor pracy magisterskiej w UJ pt. *Język – Kultura – Językoznawstwo*.

Sufferentiae iuvenis linguistae, zob. wyżej); dr hab. prof. UŚ Joanny Janusz (promotor pracy licencjackiej w UŚ pt. *L'analisi linguistica della tipoca dell'amore. La concettualizzazione dell'amore in "Paolo e Sara. Un amore più forte della morte"*, zob. wyżej).

Sukcesywnie pozyskiwane uprawnienia akademickie i ambicje skłoniły zapewne Habilitanta do uzupełnienia własnych kompetencji w ramach studiów podyplomowych w zakresie technologicznych aspektów przetwarzania języka naturalnego, które odbył na UP w Krakowie w okresie 10.2011 – 06.2012. Do tego typu działań włączyć trzeba inne pozyskiwane przez dr Słapka kwalifikacje – efekt udziału w szkołach i seminariach językoznawczych oraz zagranicznych kursach naukowo-dydaktycznych (np. letnia szkoła językoznawstwa „Le settimane della Crusca”, 9–13.07.2018, Accademia della Crusca, Florencja; zimowa szkoła leksykografii komputacyjnej „Espansioni del lessico. Nuovi formati, nuove parole, nuovi significati”, 13–17.02.2017, Università degli Studi Roma Tre i in.).

2. Ocena osiągnięć naukowych Habilitanta.

Wśród ścieżek badawczych, po których przez okres dotychczasowej kariery naukowej kroczy Pan dr Daniel Słapek wychodzą na pierwszy plan i w porządku chronologicznym: filologia włoska i zagadnienia interdyscyplinarne literaturoznawczo-językoznawcze; językoznawstwo stosowane, w szczególności translatoryka (problemy przekładu automatycznego oraz analiza translacji), leksykografia specjalistyczna (komputacyjna) oraz glottodydaktyka (dydaktyka języka włoskiego); językoznawstwo teoretyczne, tu głównie metalingwistyka; gramatyka/gramatykografia włoska (osiągnięcie główne); bibliometria (ogólna oraz italianistyczna).

W każdym z tych obszarów dr Słapek odnosi sukcesy naukowe, których ocenę przedstawiam w kolejnych sekcjach tej recenzji.

2.1. Ocena ilościowa dorobku i form udostępniania.

2.1.1. Na główne osiągnięcie naukowe zgłoszone do oceny w postępowaniu składa się 8 artykułów, wydanych przez Habilitanta w latach 2015-2021. Tematyka cyklu pojawiła się zatem w zamyśle Autora co najmniej 6 lat temu, w rytmie publikacyjnym przemawiającym za tym, że projekt od początku był inspirujący i intensyfikował się (po pierwszych trzech artykułach publikowanych w 2015, 2017 i 2018, kolejne wydane zostały w przeciągu dwóch ostatnich lat, tj. 2020 i 2021, w tym aż cztery w 2020). W wykazie osiągnięć naukowych załączonych do autoreferatu, Habilitant zapisuje adresy bibliograficzne przedmiotowych artykułów w porządku degresywnym od 2021 do 2015. Dotyczy to wszystkich części wykazu.

Nie jest to oczywiście w niczym błędem, w przypadku głównego osiągnięcia daje jednak wrażenie pewnej systematyzacji, która – wydaje się – winna wychodzić od publikacji wydanej w 2015. W autoreferacie Habilitant omawia swój cykl jeszcze w innym porządku, tj. 2017(a), 2018, 2020(c), 2020(b), 2020(d), 2020(a), 2021(a), 2015(a).

Artykuły zebrane w cyklu wydane zostały w siedmiu różnych czasopismach: pierwszy [2015(a)] w *Italica. Journal of the American Association of Teachers of Italian* (1); drugi i trzeci [2017(a), 2018] w *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata* (2); czwarty [2020(d)] w *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică* (3), piąty [2020(c)] w *Italica Belgradensia* (4); szósty [2020(b)] w *Lingua Montenegrina: The Magazine of Linguistic, Literary and Cultural Issues* (5); siódmy [2020(a)] w *Zeitschrift für romanische Philologie* (6); ósmy [2021(a)] w *Romanische Forschungen* (7).

Wszystkie celowane przez Autora czasopisma mają charakter językoznawczy lub uwzględniają językoznawstwo jako dyscyplinę zainteresowania; większość zaś dedykowana jest konkretnie studiom włoskim bądź romańskim i ma zasięg międzynarodowy. Na szczególne podkreślenie zasługuje to, że co najmniej cztery z nich (1, 2, 6, 7) wykazują się dużą renomą naukową, potwierdzaną także ich indeksowaniem, klasyfikacją wg ministerialnych kryteriów włoskich ANVUR (najwyższa klasa A), jak również punktacją wg ministerialnych kryteriów polskich: (6) – aktualnie 200 pkt.; (7) – aktualnie 140 pkt.; (1) i (2) – 10 pkt. zgodnie z listą C obowiązującą w latach publikacji 2015, 2017 i 2018.

Warto tu jeszcze podkreślić fakt, na który zwraca uwagę także Habilitant, że trzy spośród czasopism, w których opublikował swoje prace, są jednymi z najstarszych i najbardziej uznanych periodyków poświęconych językowi i literaturze włoskiej w świecie, a mianowicie amerykańskie *Italica* (1), założone w 1928, niemieckie *Zeitschrift für romanische Philologie* (6), wydawane od 1877 oraz *Romanische Forschungen* (7), utworzone w 1883.

Dostęp do artykułu pt. *Il pronome relativo rivisto* wydanego w (1) jest ograniczony. Autor udostępnia go bezpośrednio w formacie pdf na swoich kontaktach academia.edu oraz researchgate.net (ponad 120 i ok. 300 pobrań na jednym i drugim). Otwarty dostęp dotyczy natomiast najnowszego artykułu w cyklu pt. *L'uso dell'articolo determinativo davanti ai singenionimi affettivi preceduti da un possessivo: un quadro statistico*, opublikowanego w (7); ograniczony – artykułu opublikowanego w (6) pt. *Doppia coniugazione regolare del Passato Remoto in italiano contemporaneo: la (falsa?) alternanza tra le forme verbali uscenti in -ei, -é, -erono ed -etti, -ette, -ettero* (1 cytowanie, o którym informuje portal Dimensions).

Co do innych czasopism, w których wydane zostały artykuły dr. Słapka w cyklu, ceniona we Włoszech i poza granicami Włoch *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata* (2) włączyła artykuły Habilitanta pt. *Argomenti grammaticali nei manuali e nei certificati d'italiano L2* (2017) oraz *Incompletezza delle grammatiche didattiche della lingua italiana: un'analisi confrontativa* (2018). *Rassegna* nie posiada otwartego dostępu. Autor udostępnia obydwie artykuły w postaci preprintu na swoich kontach academia.edu oraz researchgate.edu (stosunkowo nieliczne pobrania – między 50 a 80).

Pozostałe trzy czasopisma (3, 4, 5) mają teoretycznie zasięg lokalny – rumuński (3) i bałkański (4, 5). Brak wolnego dostępu do artykułu wydanego w (3) pt. *Note sull'insegnamento del passato remoto regolare dei verbi uscenti in -ere: analisi dei materiali didattici* oraz (4) - *La presentazione delle (ir)regolarità flessive nelle grammatiche d'italiano per stranieri: il caso dei tempi passati dell'indicativo*. Dostępny na stronie czasopisma (5) jest natomiast artykuł *Il congiuntivo nelle grammatiche d'italiano per stranieri: un'analisi critica dell'introduzione delle forme verbali*. Autor udziela dostępu do wszystkich trzech na swoich kontach w dwóch ww. naukowych serwisach społecznościowych (dla przykładu, artykuł nt. trybu *congiuntivo* w (5) odnotowuje blisko 600 pobrań na academia.edu).

Skierowanie artykułów do (3), (4) i (5) jest dowodem na otwarcie Habilitanta jako naukowca na kierunki mniej oczywiste, ale należy to ocenić bardzo pozytywnie, ponieważ studia włoskie w takich krajach, jak Rumunia, Czarnogóra czy też Serbia, pomimo tego, że stosunkowo niszowe, spotykają się z zauważalnym zainteresowaniem italianistów europejskich, w zasadzie proporcjonalnie porównywalnym do tego, jaki możemy obserwować w Polsce. Wskazywane tu periodyki znajdują się na aktualnej polskiej liście ministerialnej czasopism punktowanych: (3) – 70 pkt.; (4) i (5) – po 20 pkt.

2.1.2. Poza cyklem 8 artykułów w cyklu tematycznym dr Daniel Słapek wskazuje w swoim dorobku:

- 3 monografie opublikowane po doktoracie (pierwsza w j. polskim we współautorstwie pt. *Narzędzia analizy przekładu*, Toruń: Adam Marszałek, 2015; druga autorska w j. włoskim pt. *Lessicografia computazionale e traduzione automatica. Costruire un dizionario-macchina*, Florencja: Franco Cesati Editore, 2016, będąca owocem pracy nad doktoratem; trzecia autorska w j. polskim pt. *Rozważania metajęzykoznawcze*, Łódź: ZJAI O UŁ & Wyd. Primum Verbum, zawierająca częściowo rozszerzony i poprawiony przedruk innych publikacji Autora);
- 3 rozdziały autorskie w monografiach naukowych, opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora;

- 1 rozdział we współautorstwie w monografii naukowej, opublikowany przed uzyskaniem stopnia doktora;
- 3 współredakcje monografii po uzyskaniu stopnia doktora (wydane w cenionym naukowo wydawnictwie włoskim Edizioni dell'Orso, lista MEiN I poziomu);
- 6 redakcji monograficznych tomów czasopism naukowych po uzyskaniu stopnia doktora (dwie autorskie i cztery we współautorstwie: *Italica Wratislaviensia* [nr. 5, 6, 9/1, 9/2, 10/1] oraz *Orbis Linguarum* [nr 49]);
- 13 artykułów opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora;
- 5 artykułów opublikowanych przed uzyskaniem stopnia doktora;
- 2 zestawienia bibliograficzne.

Razem daje to 44 publikacje, w tym 38 po uzyskaniu stopnia doktora, co jest sumą pokaźną, rozłożoną z odpowiednim rytmem publikowania i bez przestojów w okresie między 2009 i 2021. Większość prac napisana została w j. włoskim.

Można do tych liczb doliczyć kolejne 3 pozycje, które Habilitant wykazuje w swoim zestawieniu jako „oddane do druku”, z tym że 2 (artykuły) mają adnotację „złożono do recenzji”, co by oznaczało, że do druku nie były jeszcze przyjęte w momencie składania autoreferatu. Biorąc pod uwagę treść tytułów zakładam, że obydwa artykuły przedstawiają wyniki zapowiadanej kontynuacji badań prezentowanych w osiągnięciu głównym.

Chciałbym na koniec tej części recenzji zauważyć, że kilka innych artykułów i 1-2 rozdziały autorstwa Daniela Słapka dałyby się wpisać w założenia lub choćby orbitę tematu osiągnięcia głównego, niesłusznie ograniczanego tylko do 8 artykułów w czasopismach punktowanych. W takiej perspektywie widzę teksty pt. *Phynna gramatyka. Wybrane problemy metodologii i dydaktyki gramatyki języka włoskiego* (w *Italica Wratislaviensia*, nr 7, 2016); *Forme verbali alternative (regolari e irregolari) del passato remoto* (w *Studia universitatis hereditati*, vol. 4/1, 2016); *Discordanze teorico-pratiche nella presentazione di alcune norme grammaticali al livello A1/A2 nelle grammatiche di italiano LS/L2* (w *Italica Belgradensia*, vol. 2019/1, współautorstwo); *La questione del doppio ausiliare nelle grammatiche italiane per starnieri* (w *Kwartalnik Neofilologiczny*, nr 68/1, 2021, współautorstwo); *Sull'impostazione delle tavole di coniugazione dei verbi italiani ad uso degli stranieri: esempio polacco* (w *Fabrica Litterarum Polono-Italica*, nr 3, 2021); *Sillabi (linee guida) per la lingua italiana non materna e la questione della grammatica* (w *Politiche e problematiche linguistiche nella formazione degli insegnanti*, Lecce, Brescia: PensaMultimedia, 2019 / *Syllabi (Guidelines) for Teaching Italian as a Non-Mother Tongue and the Issue of Grammar* (w *Linguistic Policies and Language Issues in Teacher Training*, Lecce, Brescia: PensaMultimedia, 2020).

W autoreferacie Habilitanta publikacje te zostały ujęte w uniwersalnie określonym nurcie tematycznym „Gramatka włoska”. Według mnie powinny być wpisane w zakres osiągnięcia głównego lub innego, bardziej wyartykułowanego tematu gramatycznego. Możliwe, że trafne byłoby tu mówienie o ‘rozwoju kompetencji gramatycznej w języku włoskim’. Pozostawiam to namysłowi Habilitanta.

2.2. Ocena merytoryczna głównego osiągnięcia naukowego w postaci cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2b Ustawy.

Pan dr Daniel Słapek przedstawia jako główne osiągnięcie naukowe cykl 8 powiązanych tematycznie artykułów naukowych, wydanych na przestrzeni 2015-2021 w recenzowanych, indeksowanych i punktowanych czasopismach, dla których wskazano związek z dyscypliną językoznawstwo (więcej szczegółów formalnych zob. p. 2.1.1.). Wszystkie napisane zostały w języku włoskim. Są mniej lub bardziej obszerne (poszczególne liczą od ok. 24 do 54 tys. znaków: jeden 24-tys.; trzy w granicach między 30 a 40 tys.; dwa inne w granicach 40–45 tys.; dwa pozostałe 50–54 tys.; co razem daje ok. 320 tys. znaków). Nie ilość stanowi tu o jakości, jednak warto zauważyć, że zebrane razem teksty artykułów w cyklu mogłyby się złożyć w średniej objętości książkę. Proponowałbym, aby w niedalekiej przyszłości Autor rozważył wydanie cyklu w postaci monografii w języku włoskim, uzupełniając go o kolejne publikacje (m.in. dwie z wykazu „oddane do druku”) oraz inne, które omawia w swoim referacie w zakresie tematu „Gramatyka włoska”, o ile dopuszczalny będzie ich przedruk i ewentualne rozszerzenie/modyfikacja, tłumaczenie niektórych z j. polskiego/angielskiego na włoski, tudzież uwzględni się współautorstwo tam, gdzie do niego dochodzi. Tak skomponowana publikacja miałaby znaczenie naukowe i praktyczne, umożliwiając zainteresowanym czytelnikom dotarcie do wielu rozporoszonych studiów i wyników badań Lingwisty. Jedną pozycją książkową mogłaby ponadto stanowić o łatwiejszym i szerszym dostępie do zbioru tekstów, co nie jest bez znaczenia w przypadku artykułów/rozdziałów posiadających ograniczony dostęp źródłowy i prezentowane są przez Autora w serwisach naukowych obiegu nieoficjalnego, nie wchodząc do baz bardziej zoficjalizowanych (przykładowo w repozytorium UW r znajduje się dostęp/przekierowanie do zaledwie 2 publikacji dr. Słapka; podobnie w repozytorium UŚ; w repozytorium UJ – ok. 5, jeśli tylko dobrze odczytuję wyniki odszukiwania elektronicznego). Zaznaczę dodatkowo, że zwarta publikacja z tekstami dr. Daniela Słapka stanowiłaby także łatwiejsze do konsultacji źródło wiedzy „neo-gramatycznej” dla odbiorców, którzy nie są specjalistami w zakresie niuansów naukowych problematyki językoznawstwa włoskiego i interjęzykowego, a mianowicie nauczycieli i uczących się języka włoskiego na

poziomie bardziej zaawansowanym, w tym studentów italianistik. Myślę, że Autor weźmie lub już bierze tę opcję pod uwagę, zdając sobie sprawę ze znaczenia aplikatywnego wyników swoich badań. O tym również w dalszej części tej recenzji.

Habilitant nadał cyklowi 8 powiązanych tematycznie artykułów tytuł w języku polskim i odpowiednio włoskim: *Problemy gramatyki (gramatykografii) włoskiej: analiza i reinterpretacja wybranych zagadnień z perspektywy nienatywnej / Grammatica (grammaticografia) italiana: analisi e reinterpretazione di alcuni problemi grammaticali in una prospettiva non nativa.*

Przyjmuję taką propozycję, uznając, że jest ona poniekąd robocza, ale stanowiąca i kluczowa dla oceny habilitacyjnej. Zaznaczony jest w ten sposób zakres i ujęcie tematu, czyli „problemy gramatyki włoskiej” sprowadzane do obszaru rejestracyjnego „gramatykografii”.

Gramatyka włoska jest przedmiotem i jednocześnie tłem badania, ale nie jest traktowana w sposób holistyczny, co może byłoby wyobrażalne, ale z pewnością praco- i czasochłonne. Postawiłbym tu pytanie o to, czy nie wystarczyłoby mówić właśnie i tylko o „gramatykografii włoskiej”/„grammaticografia italiana”, skoro termin kluczowy jest utożsamiany z wyjściowym i niezwykle pojemnym „gramatyka” / „grammatica” (tak interpretuję zastosowanie nawiasu). Gdyby zaś miała istnieć jakaś różnica pojęciowa między „gramatyka” i „gramatykografia” (moim zdaniem istnieje), to takiej ekwiwalencji/relacji nie powinno się tu zakładać.

Kolejna część tytułu odpowiada kwestiom i celom badawczym referowanym w poszczególnych artykułach. Terminem wyraźnie naprowadzającym na nowatorskie podejście do problematyki gramatycznej w obszarze włoszczyzny jest słowo „reinterpretacja”. Zgadzam się z tym, że przedstawione problemy (tak w cyklu, jak w innych pracach Habilitanta, formalnie pozostających poza cyklem, ale wykazujących z nim silne powiązania merytoryczno-strategiczne) są w dużej mierze „reinterpretowane”, a nawet stawiane na nowo w możliwym ujęciu „gramatykograficznym”, może nawet „post-gramatykograficznym” (por. rozważania Autora w Jego tekście spoza cyklu pt. *Płynna gramatyka. Wybrane problemy metodologii i dydaktyki gramatyki języka włoskiego*). Stąd także moje przekonanie, że mamy w tym przypadku do czynienia z materia, którą już wyżej nazwałem „neo-gramatyką”.

Uwagę przykuwa wreszcie „perspektywa nienatywna” / „prospettiva non nativa” zamykająca sformułowanie tytułu spinającego cykl. Jak się domyślam, jest to z kolei klucz metodologiczny; w mojej ocenie jeden z kilku możliwych zastosowanych w badaniu. Najpełniej Autor to wyjaśnia z końcem wstępu omawiającego cykl w swoim autoreferacie, podkreślając jednocześnie, czym to badanie nie jest: „Artykuły wchodzące w skład głównego

osiągnięcia nie zostały pomyślane jako studium nad normą językową, ale jako refleksja nad tworzeniem reguł gramatycznych i ich eksplikacją w podręcznikach do gramatyki oraz nad wybranymi zjawiskami języka włoskiego, które jak dotąd nie zostały opisane” (s. 4). Wnoszę z tego, że „perspektywa” badania jest złożona, w dużym zakresie teoretyczno-, ale przede wszystkim aplikatywno-językoznawcza, w tym m.in. glottodydaktyczna, a zatem dużo więcej niż tylko „nienatywna”, z pewnością jest specjalistyczna.

Wahanie, co do tego, jak ująć perspektywę własnej analizy Autor zdradza drobnym, ale wymownym lapsusem, który i mnie tu jakoś zainspirował w kierunku nazwania rzeczy „neogramatyką”. Otóż na str. 11 swojego autoreferatu, przytaczając tytuł cyklu zamiast „z perspektywy nienatywnej” zanotował „z perspektywy neofilologicznej”. Nie podejmuję się z tym dyskusji, ponieważ uznaję, że jest to tylko pomyłka redakcyjna, wskazująca jednak na to, że Habilitant rozważał nie jedną „perspektywę”, w jakiej Jego zdaniem przeprowadzono przedmiotowe badania, bądź z jakiej można na nie teraz spojrzeć. Dość to znamienne. Swoją drogą potencjalną „perspektywę neofilologiczną” byłoby jeszcze trudniej wykazać jako wariant metodologiczno-naukowy niż tę ostateczną „nienatywną”.

Zaznaczę tu jeszcze jedną wątpliwość dotyczącą sformułowania „tworzenie reguł gramatycznych”. Osobiście zastanawiam się, czy „reguły gramatyczne” można „tworzyć”. Można je opisywać, ujmować w metagramatyczny lub komunikacyjny koncept, ale *per se* one po prostu funkcjonują i nie podlegają „tworzeniu”, chyba że chodzi właśnie o działania normatywne, które jak widać nie są zasadniczo przedmiotem zainteresowania lub celem badawczym Autora. Choć i w tym miejscu zauważam nieścisłość, ponieważ Autor tuż przed cytowanym wyżej zastrzeżeniem pisze w autoreferacie tak: „...moim celem jest także systematyzacja i reinterpretacja wybranych zagadnień gramatyki włoskiej oraz – w przyszłości – stworzenie normatywno-deskryptywnej gramatyki języka włoskiego na poziomie akademickim” (podkreślenie moje). Rodzi się tu zapewne potrzeba dyskusji nad „regułą gramatyczną” (s. 4), do czego przyczynkiem są i będą prace naukowe dr. Słapka.

Na koniec tej wydłużonej refleksji nad samym tytułem cyklu, chciałbym jeszcze nawiązać do właściwego rozumienia „gramatykografii włoskiej”. Czy chodzi tu o zakres przedmiotowy (gramatykografia języka włoskiego) czy też poniekąd podmiotowy, tzn. odnoszony do źródeł wiedzy gramatycznej wprost z Włoch (por. zapis Habilitanta w autoreferacie „We włoskiej tradycji gramatykograficznej”, s. 2)? Uważam, że w sposób zamierzony lub nie, zostało to ujęte dwojako, przy czym taka dwuznaczność wymagałaby wyjaśnienia (ujednoznacznienia).

Oceniając format koncepcyjny cyklu i jego treść, przyjmuję porządek przedstawiania poszczególnych artykułów w autoreferacie, przy czym posługuję się numeracją z listy, która

zawiera dane bibliometryczne tekstów począwszy od ostatniego, opublikowanego w 2021 {1} po najstarszy z 2015 {8}.

Zgadzam się z Autorem, że artykuły z 2017 {7} = *Argomenti grammaticali nei manuali e nei certificati d'italiano LS* i 2018 {6} = *Incompletezza delle grammatiche didattiche della lingua italiana: un'analisi confrontativa* mogą prezentować założenia i genezę podjętych badań.

Artykuł {7} wychodzi od analizy reprezentatywnego materiału podręcznikowego kilku wyróżniających się wydawnictw na polu glottodydaktycznym we Włoszech, tj. Edilingua, Alma Edizioni, Le Monnier, Guerra Edizioni, Loescher, CDL Edizioni, ELI oraz Hoepli. Razem wzięto pod uwagę 32 podręczniki do nauki języka włoskiego (wiele z nich w kilku częściach), porównując zakres zaawansowania w skali ESOKJ (A1-C2) i ekspozycję problematyki gramatycznej. Autor objął swoim zainteresowaniem 18 konkretnych zagadnień („argomenti grammaticali”) ustalając, na którym poziomie kształcenia językowego i czy w ogóle są one podejmowane w analizowanych podręcznikach. Podobnie uczynił z materiałem certyfikатовym (sylabusami) znajomości języka włoskiego jako L2/LS. Obydwa zestawienia przyczyniły się do wyodrębnienia problemów gramatycznych, którym poświęca uwagę w swoim badaniu gramatykograficznym, a zatem głównie kwestiom formalno- i funkcjonalno-językowym w zakresie użycia określonych kategorii gramatycznych.

Tu też pojawia się jedna z Jego powtarzanych krytycznych ocen podejścia do nauczania gramatyki włoskiej, która jednak jest oceną wychodzącą w swym przekazie poza wymiar naukowy; jest istotna natomiast dla wymiaru praktycznego, powiązanego z koncepcją kształtowania kompetencji gramatycznej u uczących się języka włoskiego. W konkluzjach artykułu {7} Autor ujmuje to w następujący sposób: „Purtroppo, nonostante una continua standardizzazione dell'insegnamento della lingua italiana a stranieri, la questione della grammatica rimane ancora un punto debole dei programmi di studio che richiederebbe – a mio avviso – un futuro dibattito glottodidattico e quindi una vera e propria revisione” (s. 126). Brzmi to dość manifestacyjnie i przed samym Habilitantem stawia wyzwanie, któremu stara się wyjść naprzeciw w kolejnych odsłonach swoich badań, a co najmniej odpowiednio wzbudzić zainteresowanie sferą gramatyki, sprawiającą kłopoty zarówno uczącym się, jak i nauczającym j. włoskiego.

Jeszcze bardziej eksplicytnie przedstawia tego rodzaju stanowisko w kolejnym z artykułów „wyjściowych”, tj. {6}, konfrontując z kolei podobny zakres problemowy w materiałach kompendialno-gramatycznych wydawnictw włoskich, w szczególności Edilingua, Alma Edizioni, Mondadori, Bonacci, Guerra Edizioni, Loescher, CDL Edizioni, Hoepli, a zatem w

większości dostarczających także podręczniki, o których w {7}. Jest to ogółem 20 gramatyk dydaktycznych j. włoskiego, w których Autor poczynił obserwacje gramatykograficzne – występowanie i zakres ujęcia 34 zagadnień gramatycznych (zob. Tabella 2, {6}, s. 150). W konkluzjach omawianego studium Autor wskazuje 5 głównych „problemów gramatycznych”, które niezmiennie wydają Mu się istotne z punktu widzenia nauczania j. włoskiego obcokrajowców. Są to wektory metodologiczne kolejno podejmowanych przez Niego badań, w tym: 1. skupianie się na formach archaicznych i wstrzymywanie przed upowszechnieniem nowych struktur; 2. brak dywersyfikacji reguł gramatycznych w zależności od wariantu języka; 3. nieobecność standardu nauczania gramatyki włoskiej zarówno dla materiałów podręcznikowych, jak i ewaluacyjnych w zakresie kompetencji gramatycznej; 4. nieobecność wyraźnie wyartykułowanych reguł dla użycia niektórych struktur językowych, które mogłyby być kluczowe z punktu widzenia obcokrajowca uczącego się j. włoskiego; 5. niekompletność gramatyk dla obcokrajowców, która dotyczy także niedostatku na poziomie prezentacji złożoności danego problemu gramatycznego.

Tego rodzaju konstatacje wydają się stosunkowo kategorię i w moim odczuciu względne. Wystarczy zmienić perspektywę, aby z kolei wykazać coś zupełnie odwrotnego, a mianowicie raczej dostateczną i stosunkowo bogatą w treści zawartość analizowanych materiałów. Tak bym utrzymywał spoglądając choćby na zestawienie w przywołanej wyżej Tabeli 2 ({6}, s. 150). Nieliczne „niedostatki” świadczyć mogą o zaawansowanej „kompletności” studiowanych gramatyk. Nie podważam jednak faktu, że jest kilka zagadnień, których „niedostatek” dotyczy i staje się to przedmiotem dociekań i propozycji uzupełnienia Habilitanta. Zresztą nie tylko Jego, bo jak wynika z przytoczonych przez Niego faktów, zainspirował on swoimi spostrzeżeniami innych badaczy, w tym autorkę jednego z doktoratów językoznawczych bronięcego w 2021 na Uniwersytecie Bolońskim.

Artykuły {7} i {6} opierane na badaniu bogatego materiału źródłowego są dobrym prognostykiem dla kolejno przedstawianych publikacji, w których Autor wykazał umiejętność analizy korpusowej dużych zasobów językowych, pozwalających na potwierdzenie obserwowanych danych strukturalnych i stawianych tym samym tez badawczych oraz postulatów.

Umiejętność analizy korpusowej Autor ilustruje wynikami badania na poziomie użycia i reguł zastosowania zaimków względnych w języku włoskim. Dotyczy tego artykuł {8}, który omawia z końcem swojego autoreferatu, tymczasem – jak wyżej już wskazywano – stanowi on preludeum w/do podejmowanych i prezentowanych badań. To przy okazji przeglądu zagadnienia zaimków względnych bodaj po raz pierwszy korzysta Autor na dużą skalę z

zasobów korpusowych języka włoskiego, tu: itWabC w domenie SketchEngine. Zasługuje to na uznanie, ponieważ dr Słapek sięga tym samym po narzędzia, które w wymierny sposób weryfikują założenia badawcze i pozwalają je w przekonujący sposób wyłożyć. Sam to zresztą pozwala sobie Autor ocenić, pisząc w ten sposób w konkluzji artykułu {8}: „Non è stata, tuttavia, una semplice compilazione del materiale grammaticale facilmente ritrovabile in vari manuali di grammatica” (s. 461). Wartościująca autoocena nie jest zapewne niczym złym. Zastanawiałbym się jednak nad bezdyskusyjnie i absolutnie postawionym zaleceniem z końcem artykułu, tj.: „Per imparare il corretto funzionamento dei pronomi relativi, è comunque necessario studiare tutte le regole esposte nel presente testo” (s. 463). Czy nie napisano tego w sposób zbyt autorytatywny, zakładając wyczerpanie wachlarza reguł/kontekstów użycia zaimków względnych w j. włoskim?

Wyniki zaawansowanych badań korpusowych Autor przedstawia w pozostałych artykułach cyklu, dedykując je określonym problemom: artykuły {4}, {3}, {5} oraz {2} „formułowaniu reguł dotyczących fleksji czasownika włoskiego w gramatykach dla obcokrajowców”, artykuł {1} „próbie ustalenia reguł gramatycznych” w zakresie użycia rodzajnika z „singonimami”, którym towarzyszą zaimki przymiotne dzierżawcze.

W efekcie mamy do czynienia z przeglądem trzech zagadnień ogólnych, co nie jest wynikiem imponującym, ale za to w przypadku jednego z nich (problematyka czasownika) perspektywa jest szeroko zakreślona, czego wymaga systemowa złożoność kategorii czasownika w j. włoskim. Mógłbym właściwie ocenić, że to w tym obszarze gramatycznym dr Daniel Słapek staje się specjalistą w skali lokalnej (krajowej) i międzynarodowej. Za takim właśnie ciężeniem przemawiają także tytuły dwóch artykułów złożonych do druku (w wykazie Autora pod nr. 19 i 20), jak również kilka innych Jego tekstów spoza cyklu, ale wyróżniających się tematycznie w Jego dorobku autorskim lub współautorskim (w wykazie w sekcji 4: 1, 2 i 5).

Wracając do cyklu w porządku przyjętym przez Autora, artykuł {4} otwiera szeroką gamę możliwości analizy form fleksyjnych czasów przeszłych trybu oznajmującego, wśród których Italianista dopatruje się tyleż nieregularności, co regularności, podkreślając impakt aplikatywny (glottodydaktyczny) szczególnie tych drugich, tym bardziej, że – jak dobrze rozumiem – chodziłoby tu o „regularności w nieregularności”. Sam jestem zwolennikiem takiego podejścia wykładając/ucząc gramatyki czasownika włoskiego. Autor werbalizuje takie podejście w następujący sposób: „...sono invece poche le grammatiche della lingua italiana per stranieri in cui si cerca di trovare diverse regolarità o corrispondenze tra i verbi irregolari, il che potrebbe, senza alcun dubbio, facilitare l'apprendimento di tali forme flesse” ({4}, s. 149).

Podejście komputacyjno-korpusowe w zakresie danych zabranych na podstawie licznych publikacji gramatycznych uwzględnianych w badaniu Autor wykazuje także przedstawiając wyniki pracy naukowej dot. trybu łączącego *congiuntivo* i jego prezentacji strukturalnej w materiałach poddanych analizie (artykuł {3}). Cennym aplikatywnie efektem badania gramatykograficznego *congiuntivo* jest dowód na to, że tryb ten może być przedstawiany – wbrew utartym stereotypom o jego skomplikowaniu formalnym – dokładnie odwrotnie do takiego poglądu, niepotrzebnie towarzyszącego kontekstom dydaktyczno-akwizycyjnym, w których *congiuntivo* jest przedmiotem nauczania (szczególnie na etapie jego wprowadzania). Dotyczyłoby to zarówno form *congiuntivo presente*, jak i (tym bardziej!) *congiuntivo imperfetto* (cfr. „L'imperfetto del congiuntivo è il più regolare tra tutti i tempi e modi finiti italiani”, {3}, s. 169).

Artykuły {5} i {2} poszerzają problematykę analityczną o spojrzenie na inną z form czasownikowych, do której przyłgnęła łątka struktury „kłopotliwej”, mianowicie czasu przeszłego *passato remoto*. Autor ponownie wykazuje, że i w tym wypadku jest to podejście błędne, szczególnie wówczas, gdy kwestię tworzenia form (np. dla koniugacji czasowników na *-ere*) nie konfrontuje się z faktycznym użyciem frekwencyjnym struktur równoważnych, ale mniej lub bardziej obecnych (a nawet wyłącznych) w uzusie. Badacz opiera swe wnioski, a jednocześnie postulaty aplikatywne, o wyniki uzyskane w kalkulacji korpusowej (włączając do analizy zasoby *Italian Web 2016* systemu *Sketch Engine*, *CORIS* i *la Repubblica*, wykazane szczególnie w {2}).

Rzetelnie wejrzenie w korpusy j. włoskiego daje wreszcie efektywne rezultaty badania uzusu w zakresie rodzajnika określonego towarzyszącego lub nie rzeczownikom wskazującym pokrewieństwo, tj. kategorii typu „parentela” (artykuł {1}). W mojej ocenie to najbardziej zaawansowane z badań komputacyjno-korpusowych dr. Słapka (określane zresztą nadpisem tytułowym „Un quadro statistico”). Zgodziłbym się tu z istotną obserwacją natury gramatyczno-opisowej, że ww. klasa morfosyntaktyczna typu „parentela” może być utożsamiana lub wpisywana w ramy kategorii typu „affettività”, tłumaczącej podstawę reguł użycia rodzajnika (w tym rodzajnika „0”) z „singenionimami” determinowanymi przez zaimki przymiotne dzierżawcze.

Kończąc tę sekcję recenzji, uznaję, że kompozycja cyklu 8 artykułów gramatykograficznych spełnia wymogi spójności tematycznej zarówno na poziomie treściowym, jak i metodologicznym. W autoreferacie można by jednak przedstawić jakieś podsumowanie całości tego zestawienia, nie tylko dla tekstów {1}, {2} i {8}, potwierdzając

niektóre z najważniejszych spostrzeżeń i wniosków istotnych dla tematu/badania, w tym zastosowania jego wyników.

Winienem także przyznać, że zauważam pewną ewolucję jakości naukowej kolejno ukazujących się tekstów w cyklu, co w efekcie ma wydźwięk pozytywny, ponieważ na tym zwykle polega jakakolwiek ewolucja, przewidująca rozwój, udoskonalenie, większy stopień dostosowania itd. Chcę przez to powiedzieć, że jest pewna różnica jakościowa między publikacjami {8}, {7}, {6}... a {1}, {2}, {3}... (zakres stosowanych narzędzi analizy, odniesienia bibliograficzne, wartość naukowa zestawień danych itd.).

Niemniej, całość zasługuje na przypisanie statusu osiągnięcia oryginalnego i wyróżniającego się na tle innych współczesnych badań w obszarze gramatyki włoskiej, najczęściej utrwalających tradycyjne lub wręcz spetryfikowane podejście do gramatykografii języka włoskiego i jej przełożenie na cele czysto teoretyczno-naukowe oraz aplikatywne (przede wszystkim glottodydaktyczne).

Wyrażam wreszcie opinię, że cykl stanowi w pełni samodzielną, dojrzałą i wartościową próbę analizy i reinterpretacji wybranych zagadnień gramatyki włoskiej, prowadzących do innowacyjnych, „neo-gramatycznych” (!) wniosków.

Chciałbym także podkreślić, że kilka uwag krytycznych, które zawarłem w mojej ocenie, ma charakter polemiczny i nie umniejsza wartości naukowej recenzowanego osiągnięcia. Spełnia ono wymogi znacznego wkładu naukowego w rozwój językoznawstwa, tym bardziej, że ma swoje rozszerzenie aktualne, uzupełniane w postaci innych jeszcze publikacji autorskich, oraz perspektywiczne, zakładające kolejne badania w przedmiocie gramatykografii „zaangażowanej” języka włoskiego.

Dla porządku, dodać jeszcze należy, że tak publikacje w cyklu, jak i szereg innych autorstwa Daniela Słapka napisane są bardzo dobrym językiem, zachowującym reguły stylu oraz adekwatnej terminologii naukowej. Włoszczyzna pisana Habilitanta godna jest najwyższej oceny. Usterki językowe w Jego teksach są sporadyczne (np. błąd w użyciu trybu: „...fa sì che nella lingua ialiana sembra giusto”, {1}, s. 165; uzgodnienie: „... nelle quotidiani riflessioni metalinguistiche”, {3}, s. 163; forma przyimka: „...corrisponde al quello del presente indicativo”, {3}, s. 168; powtórzenie: „...tuttavia sono 4 sono riconosciuti”, {6}, s. 119). W zakresie stylu Autor mógłby nieco zredukować sformułowania o wydźwięku zgoła pozanaukowym typu „come se non bastasse” ({4}, s. 134); „...è stato – purtroppo – particolarmente trascurato” ({4}, s. 149); „sorprende forse il fatto che” ({3}, s. 165); “stupisce il fatto che” ({5}, s. 461); „...altri testi, curiosamente, non ne fanno...” ({5}, s. 443). Ostatnie zdanie można uznać za sugestię subiektywną.

2.3. Ocena merytoryczna pozostałych publikacji.

W autoreferacie Autor przedstawia kilka obszarów badawczych, wśród których drugi jako żywo nawiązuje do problematyki cyklu wyodrębnionego osiągnięcia głównego. Podkreśliłem to już wyżej. Tu zamierzam przywołać niektóre ze spostrzeżeń, które mi się nasunęły podczas lektury innych tekstów kwalifikowanych tematycznie w pojemnym (uniwersalnym) temacie „Gramatyka włoska”. Sądzę, że samo określenie tego tematu można by było zniuansować, choć domyślam się, że Habilitant ma pewną wizję autorską tego bądź co bądź konceptu, ale jednocześnie denominacji stosowanej powszechnie dla określenia zbioru danych, reguł, objaśnień itp. Przyznam, że mnie odpowiadałoby tu nawiązanie do „gramatyki płynnej”, co Habilitant rozpatruje w tekście nr 6 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr., wyraźnie sięgając po Baumanowską inspirację w swoim odkrywaniu gramatyki włoskiej „na nowo” i odpowiadając na wciąż otwarty postulat prof. Witolda Mańczaka o zastosowaniu statystyki i uznawaniu faktów językowych (gramatycznych), które motywowane są frekwencją, nawet jeśli powodują pozornie nieuzasadniony przewrót normatywny. Dr Słapek wskazuje tu kilka konkretnych przykładów zjawisk w uzusie włoskim, w tym pojawianie się w nim nowych kategorii gramatycznych, jak *complemento di moto in luogo circoscritto* oraz *subordinata oggettiva dubitativa*.

Dwa z przedstawionych w tym temacie tekstów zakreślają pola problemowe, które warto podjąć w badaniu szczegółowym, w tym kwestia form, funkcji, trybów i czasów w kategorii czasownika włoskiego, ale także takie zagadnienia specyficzne, jak np. wychodząca z użycia forma grzecznościowa *Loro*; niezwykle z kolei potrzebne w języku konstrukcje *esserci: c'è, ci sono*; podobnie struktury typu *ce l'ho / non ce l'ho* itd.; czasowniki posiłkowe i półposiłkowe *sapere* i *riuscire*; kwestia opuszczania rodzajnika (zob. teksty nr 4 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr. oraz nr 16 + wersja angielska nr 15 wśród rozdziałów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.).

Spostrzeżenia dr. Słapka, tak w tych, jak i innych tekstach z tematu gramatycznego, mają w istocie charakter preskryptywny, niekiedy powtarzają te same konstatacje, z którymi można było się zapoznać w artykułach zestawionych w cyklu (por. np. ostatni paragraf konkluzji tu przywoływanego tekstu nr 16 oraz cytaty ze str. 126 artykułu {7}).

Do bardzo wartościowych ustaleń należą tymczasem pewne koncepty, które mogą być uznane za autorskie, a co najmniej są/coraz bardziej będą utożsamiane z nazwiskiem Daniela Słapka jako „neo-gramatyka”, np. „*grammatica semplificata del verbo*”, „*sovraabbondanza verbale*” (np. tekst nr 1 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.).

Do bardzo cennych aplikatywnie wyników badań należą precyzyjne i wymierne komputacyjnie wnioski w zakresie użycia czasowników posiłkowych z modalnymi towarzyszącymi czasownikom „atmosferycznym”, jak *piovere*, *nevicare* itd. i innymi kategoriami semantycznymi czasownika sprawiającego kłopoty w wyborze *ausiliare* w czasach złożonych (zob. tekst nr 2 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.).

Jako onomasta nie mogę też nie zauważyć artykułu wydanego w *Italica Wratislaviensia* na temat odmiany nazwisk (*de facto* imion i nazwisk) włoskich w języku polskim. To bardzo dobrze opracowane studium w zakresie interjęzykowej gramatyki onomastycznej (tekst nr 3 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.).

Pozostałe tematy badawcze, które dr Daniel Słapek wyodrębnia w swoim dorobku naukowym i ilustruje to odpowiednio publikacjami, świadczą o wielu zainteresowaniach i kompetencjach, które konsekwentnie rozwija począwszy od prac przed doktoratem i tym bardziej po uzyskaniu stopnia doktora. Umiejętności nabyte w temacie „Leksykografia komputacyjna i przekład automatyczny” z pewnością wpłynęły na śmiałe i innowacyjne podejście do problematyki gramatycznej. Habilitant słusznie podkreśla popularność w kręgach naukowych (leksykograficznych i traduktologicznych) swojej książki doktorskiej *Lessicografia computazionale e traduzione automatica. Costruire un dizionario-macchina*. Jej znaczenie wychodzi poza obszar naukowy. Jest przykładem opracowania, które ma wpływ na działania podejmowane w otoczeniu komercyjnym.

Warsztat pozyskany podczas prac nad doktoratem Habilitant potrafił także przełożyć na obszar, w którym również osiągał i nadal osiąga znaczące sukcesy, tj. przekład i jego analizę. Jak przyznaje, ten kierunek badań jest konsekwencją potrzeb dydaktycznych, tym samym również łączy się z zaspokajaniem potrzeb otoczenia (przysposabianiem studentów neofilologii do zawodu tłumacza). Ważnym osiągnięciem w tym temacie jest monografia wydana przez dr. Słapka we współautorstwie pt. *Narzędzia analizy przekładu*, jako rezultat grantu NPRH.

Cztery inne prace w postaci artykułów (w tym jeden w języku hiszpańskim), które wymienia w nawiązaniu do tematu „Analiza przekładu” dowodzą interdyscyplinarnego podejścia do zagadnień przekładu, co wprost jest zależne od natury tekstu T1, np. literackiego. Ważne jest tu także rozumienie i wola dzielenia się dobrymi praktykami, np. w zakresie umiejętności, jakimi winien wykazywać się tłumacz przysięgły. Bardzo pomocny w tym kontekście jest bez wątpienia doskonały artykuł poradnikowy Habilitanta pt. *Standard formali nelle traduzioni autenticate it-pl* (nr 9 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.).

Z wielkim uznaniem chciałbym z kolei wyrazić się odnośnie jednego z najnowszych tematów, które Habilitant rozwija i wypełnia konkretnymi rezultatami, tj. bibliometrii. Jego rezultatami są prace na rzecz środowiska naukowego, w szczególności italianistycznego, ale także szerszego, choć trudno tu oceniać np. udział dr. Słapka w pracach Zespołu doradczego do spraw wykazów czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych w dyscyplinie naukowej językoznawstwo przy MEiN, którego był zresztą przewodniczącym.

Powstające za sprawą dr. Słapka bibliografie italianistyki polskiej (dotąd 2019 i 2020), jak również omówienia bibliometryczne publikacji polskich italianistów są przedsięwzięciem nowatorskim i pionierskim, wpisującym się w rozwój projektu „Humanistyka polska” oraz innych, również tych bardziej zindywidualizowanych, o których informuje w autoreferacie.

Z dystansem natomiast podchodzę do tematu, który Habilitant ujmuje terminem „Metajęzykoznawstwo”. Jest nim wyraźnie zainteresowany, co udowadnia wydaniem kilku artykułów/rozdziałów i monografii w tym obszarze. Z wieloma Jego propozycjami, w tym krytyką uznanych konceptów, można by tyleż się zgodzić, co dyskutować. Ponieważ jest to osiągnięcie, które w tym zestawieniu nie jest ani wiodącym, ani tak znaczącym, jak inne powyżej omówione, pozostawię je bez dalszego komentarza, przyznając, że dyskusja musiałaby tu nieco bardziej się rozwinąć. Jestem pewien, że temat metajęzykoznawczy będzie przez Autora jeszcze niejednokrotnie podejmowany, być może także korygowany.

Przykładowo, mocno dyskutowałbym z Autorem, który umiejscawia język w Popperowskim „trzecim” świecie (o czym w artykule *Językowy czy lingwistyczny obraz świata? Polemika z Ireneuszem Bobrowskim*, nr 10 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.; tekst włączony także do ww. monografii metajęzykoznawczej). Według mnie język jako system jest powiązany ze światem „drugim”. Do świata „trzeciego” mogą należeć działania z wykorzystaniem języka, w tym też refleksja językoznawcza, tudzież interdyscyplinarna włączająca fakty językowe w orbitę, a czasami i epicentrum swoich zainteresowań (np. w zakresie komunikacji businessowej).

Niezależnie od prób kontestacji, świadczących zresztą o tym, że koncepcje metajęzykoznawcze Daniela Słapka nie pozostają bez oddźwięku, trzeba zauważyć, że spotykają się one z zainteresowaniem środowiska naukowego (zob. np. zaproszenie do współpracy na forum powiązanym z łódzką serią „Studiów z Metodologii i Filozofii Językoznawstwa” oraz seminarium „Metodologie językoznawstwa” czy też recenzję ww. na łamach *Prac Językoznawczych*, 20/1, 2018).

Godne pochwały jest także zaangażowanie Habilitanta w promocję polskich teorii językoznawczych w obszarze języków romańskich, np. kulturowego paradygmatu językoznawstwa/JOS (zob. artykuł w j. hiszpańskim pt. *¿Por qué la lingüística cultural?*, nr 8 w zestawieniu artykułów opublikowanych po uzyskaniu st. dr.; por. też nr. 10 i 11 – to samo zestawienie).

Aby zakończyć tę część wyraźnym akcentem aprecjonującym, chciałbym podkreślić zasługi Habilitanta dla rozwoju jednego z najważniejszych czasopism italianistycznych w Polsce, mianowicie *Italica Wratislaviensia*. Dr Daniel Słapek przez okres zatrudnienia w UW r był jego stałym redaktorem, wielokrotnie też tematycznym, redagującym lub współredagującym całe numery (zob. wyżej).

Jako sprawdzony specjalista wykazał się także współredagując po doktoracie trzy świetnie przygotowane monografie wydawnictwa dell'Orso (nr 1 w serii „Glottodidattica”, nr 2 w serii „Studi e Ricerche”, nr 3 w serii „Slavica”), potwierdzając w ten sposób wypracowanie wysokiej jakości kompetencji redaktorskich, również przez udział w zespołach osiągających znaczące sukcesy w tej mierze.

2.4. Referaty na międzynarodowych i krajowych konferencjach krajowych.

Habilitant informuje o udziale w 13 konferencjach zagranicznych oraz 11 krajowych między 2013 a 2019 (po uzyskaniu st. dr.) i 5 w latach 2009-2012 (przed uzyskaniem st. dr.). Oznaczałoby to, że średnio w każdym roku między 2009 a 2019 brał udział w 3-4 konferencjach naukowych. To z pewnością wyjątkowy wynik, świadczący o dużym zaangażowaniu dr. Daniela Słapka w uczestnictwo w krajowej i tym bardziej międzynarodowej dyskusji naukowej, w tym podczas spotkań wysokiej rangi akademickiej (zob. np. konferencja PA&MLA w San Diego, USA, 2019; I i III Convegno Internazionale di Glottodidattica Italiana: Stambuł, Turcja, 2016, Bochum, Niemcy, 2018; Kongres AATI, Cagliari, 2018 oraz Palermo, Włochy, 2017; XXII Kongres AIPI, Budapeszt, Węgry, 2016; Zjazdy SIP: Wrocław, 2017, Łódź, 2019; konferencje młodych italianistów: np. Kraków, 2015, Warszawa, 2014).

Wiele by tu też mówić o tematach referatów podejmowanych przez Habilitanta podczas spotkań naukowych w kraju i za granicą. Niewątpliwie korespondują z obszarami Jego zainteresowań naukowych, wpisując się jednocześnie w cele organizowanych wydarzeń, niekiedy również specjalną ich misję, jak np. promocja kultury i języka włoskiego, glottodydaktyka włoska, studia italianistyczne itp. Na uwagę zasługuje też fakt, że podczas

trzech z wymienianych konferencji dr Słapek wygłaszał wykłady na zaproszenie organizatorów, w tym jeden plenarny.

Należy także podkreślić, że w przypadku sześciu konferencji brał aktywny i bezpośredni udział w ich organizacji (trzykrotnie jako kierownik, dwukrotnie jako sekretarz, raz jako członek komitetu organizacyjnego). Dał się w ten sposób poznać jako świetny organizator spotkań naukowych, potrafiący przyciągnąć i zaprosić do udziału w konferencji licznych uczestników, w tym autorytety językoznawstwa włoskiego.

Uznanie dla Jego naukowo-organizacyjnych umiejętności procentuje także tym, że jest zapraszany do komitetów naukowych konferencji italianistycznych organizowanych za granicą.

2.5. Udział w krajowych projektach badawczych, w konsorcjach i sieciach, komitetach i radach naukowych czasopism, członkostwo w gremiach naukowych itp.

Również w tym zakresie Habilitant może się pochwalić osiągnięciami, dowodzącymi o inwestowaniu w rozwój własny i określonych obszarów nauki oraz jej zastosowań. Informuje o ośmiu zrealizowanych projektach (i ich efektach) począwszy od roku 2013, w tym tak znaczącym, jak wymieniany wyżej projekt pt. „Narzędzia analizy przekładu – studium interdyscyplinarne” w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (grant nr 21H 12 0240 81, fundusz: 62 458 PLN; funkcja: kierownik i wykonawca) oraz kilku innych w ramach funduszy naukowych uczelnianych jednostek zatrudniających.

Sądząc po datowaniu, dr Słapek zrealizował jeszcze jeden obiecujący i – jak wykazano wyżej – owocujący konkretnymi wynikami publikacyjnymi projekt pt. „Bibliografia italianistyki polskiej: cyfrowe repozytorium, digitalizacja tekstów, analiza bibliometryczna”. Jest jego kierownikiem i współwykonawcą. Fundusz projektu opiewa na kwotę 48 000 PLN (program minigrantów badawczych w obszarze DigiWorld w ramach Inicjatywy Doskonałości na UJ).

3. Informacja o współpracy międzynarodowej.

O skali zaangażowania dr. Słapka we współpracę międzynarodową świadczyć by mógł już tylko jego udział w licznych konferencjach za granicą lub w kraju, na których spotyka się z szerokim kręgiem badaczy europejskich i światowych, potrafi też ich zachęcić do udziału w koordynowanych przez siebie wydarzeniach naukowych, dydaktycznych i promocyjnych.

Oprócz tego Habilitant wskazuje na swój udział w liczących się międzynarodowych organizacjach naukowych, jak Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana,

American Association of Teachers of Italian, Pacific Ancient and Modern Language Association.

Dodać do tego też trzeba udział w zagranicznych stażach, w tym w szczególności uzyskanie stypendium Rządu Francuskiego na staż w Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3, Département d'Etudes Italiennes et Roumaines (wrzesień 2019) oraz liczne wyjazdy zagraniczne w ramach programów europejskich, jak np. Erasmus+ (Staff Teaching/Training Mobility; ośrodki akademickie we Włoszech, Hiszpanii, Portugalii, Macedonii, a także Gujanie Francuskiej)

Do osiągnięć międzynarodowych należy także zaliczyć podejmowanie przez Habilitanta zadań recenzenckich na rzecz czasopism i wydawnictw zagranicznych, m.in. *Lingue e Linguaggi*, *PL.IT*, wyd. Aracne, jak również członkostwo w komitetach naukowych czasopisma *Italiano a Stranieri* (Edilingua, Rzym) oraz serii „University, Teaching & Research” wyd. Pensa Multimedia (Lecce).

4. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska.

Można się domyślać, zresztą miałem okazję to osobiście obserwować, że dr Daniel Słapek podchodzi do pracy dydaktycznej z pasją, poczuciem misji i odpowiedzialnością za odpowiednie przygotowanie swoich odbiorców – studentów filologii włoskiej. Zakres jego kompetencji dydaktycznych, tym samym wiedza, jaką może przekazać studentom (teoretyczna i praktyczna), jest bardzo szeroka. Sam wymienia pięć obszarów tematycznych, które przekładają się na gotowość do prowadzenia różnorodnych zajęć (w obszarze językoznawstwa ogólnego i włoskiego, PNJW, kultury Włoch, tłumaczeń w wielu odsłonach typologicznych oraz informatyki na rzecz potrzeb tłumacza, neofilologa i humanisty). O jakości jego zajęć i osiągniętych w tym zakresie sukcesach świadczą liczne superlatywne opinie studentów, oceniających sposób prowadzenia, przekazywaną treść i wyniki kształcenia (długą listę takich opinii dr Słapek dołączył do swojego wniosku; nie przytaczam ze względu na ochronę danych).

O niezaprzeczalnych umiejętnościach organizacyjnych dr. Słapka dowodzi szereg dotychczas referowanych działań na polu nauki, dydaktyki i współpracy międzynarodowej.

Wymienić tu trzeba liczne funkcje organizacyjne, które dotąd były Mu powierzane, jak dwukrotne zajmowanie stanowiska p.o. kierownika zakładu/katedry (zob. p. 1); a ponadto: koordynator programu Erasmus+ (IFR UWŕ); członek Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia (UWŕ); koordynator ds. systemu USOS dla kierunku italianistyka (UWŕ); sekretarz Komisji konkursowej Wydziału Filologicznego UJ; członek Komisji Rewizyjnej

Stowarzyszenia Italianistów Polskich (2015–2019); współautor programu studiów italianistycznych w ofercie dydaktycznej Wydziału Filologicznego UW r od 2014.

Co wiele znaczące, za swoje osiągnięcia organizacyjne otrzymał w 2018 r. nagrodę Rektora UW r.

W polu osiągnięć organizacyjnych stawiam ponadto udział Habilitanta w zespołach oceniających wnioski o finansowanie badań (dotąd dwukrotnie jako ekspert ds. minigrantów badawczych w UJ oraz jako sekretarz w Komisji konkursowej Wydz. Filologicznego UJ w ramach dotacji statutowej dla młodych badaczy). Należy tu także powtórzyć pełnienie przez Niego funkcji przewodniczącego Zespołu doradczego ds. wykazów czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych w dyscyplinie naukowej językoznawstwo przy MNiSW (styczeń-kwiecień 2019).

Umiejętności organizacyjne Habilitant efektywnie wykorzystuje wreszcie w działalności popularyzatorskiej. Jak informuje, jest to m.in. jego wkład w organizację wydarzeń naukowych (zob. wyżej), ale także prowadzenie wykładów gościnnych, m.in. w Zakładzie Italianistyki UŁ kursu kompetencji translatorskich w ramach programu „Kształcenie kadr dla potrzeb rynku *flexicurity* i gospodarki opartej na wiedzy – oferta kierunków nauk humanistyczno-społecznych UŁ” (projekt EU/EFS, 2014); w Instytucie Neofilologii UZ (2015); w Università degli Studi Roma Tre (corso di laurea magistrale in italianistica, 2021).

6. Konkluzja

Zwracając szczególną uwagę na wartościowe naukowo i stanowiące znaczny wkład w rozwój językoznawstwa osiągnięcie główne w postaci cyklu 8 powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zgodnie z art. 219 ust. 1, pkt 2b Ustawy, oraz zakres i wysoką jakość pozostałych osiągnięć, stwierdzam, że dorobek Pana dr. Daniela Słapka spełnia wymogi stawiane przed kandydatami w postępowaniu habilitacyjnym.

Przedstawiam tym samym jednoznaczny wniosek o nadanie Panu Danielowi Słapkowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie *nauk humanistycznych*, w dyscyplinie *językoznawstwo*.

Łódź, 21 marca 2022

dr hab. prof. UŁ Artur Gałkowski